

ПСИХОДІАГНОСТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ТЕСТУ Г. ХЕКГАУЗЕНА ДЛЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВІДБОРУ КАДРІВ ДО ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Стаття присвячена висвітленню підходів до діагностики мотивації професійного вибору кандидатів на службу в органах внутрішніх справ і представляє результати авторського дослідження психодіагностичних можливостей тесту Хекгаузена.

Ключові слова: психологічна діагностика, мотивація досягнення і уникнення невдачі.

Статья посвящена рассмотрению подходов к психодиагностике мотивации профессионального выбора кандидатов на службу в органах внутренних дел и представляет результаты авторского исследования психодиагностических возможностей теста Хекгаузена.

Ключевые слова: психологическая диагностика, мотивация достижения и избегания неуспеха.

Постановка проблеми. Упродовж багатьох років практичні психологи органів внутрішніх справ (ОВС) України відчували серйозні утруднення у процесі виявлення рівня і структури мотивації кандидатів на службу в міліції. Проблеми виникали у зв'язку із тим, що мотиви професійного самовизначення складно діагностуються при застосуванні традиційних і поширених у системі ОВС опитувальників (Б.Г. Бовіна, Б. Басса, Є. Климова, Дж. Роттера тощо), які характеризуються невисокою надійністю і валідністю [1-4]. Відомо, що кандидати на службу в ОВС нерідко прагнуть приховати реальні ваблення і потяги, якими вони керуються при виборі правоохоронної професійної діяльності, намагаються дати соціально схвалювані відповіді, які не відповідають реальному стану речей і дійсним мотивам обстежуваних, тому виявлення істинних, глибинних, іноді прихованих мотивів і рушійних сил особистості потребує використання більш досконалого і ефективного психодіагностичного інструментарію.

Тест Хекгаузена являє собою методику, спрямовану на дослідження сили та напрямлення мотивів особистості. Автор тесту – Ганс Хекгаузен – є відомим дослідником і розробником низки психодіагностичних методик у галузі вивчення поведінкових детермінант, автором відомої у нашій країні монографії «Мотивація і діяльність» (1986). У процесі розробки даного мотиваційного тесту Хекгаузен спирався на концепцію Дж. Аткинсона та Д. Макклелланда, згідно з якою уся складність мотиваційної сфери зводиться до двох основних структурних компонентів: мотивації, спрямованої на досягнення успіху та мотивації, пов'язаної із

уникненням невдачі [5]. Категорія "мотив" у розумінні Хекгаузена включає в себе потреби, уподобання, схильності, прагнення та потяги. Кожне із цих понять характеризує динамічний аспект людської активності, ціннісне ставлення, мету, до якої прагне індивід та засоби її досягання.

Виклад основного матеріалу. Нами поставлено завдання визначити можливості використання тесту Хекгаузена з метою діагностики мотиваційної сфери кандидатів на службу в ОВС України (застосовано модифікацію цього методу, запропоновану Є.О. Калініним і В.Г. Норакидзе у 1972 році) [4]. В якості стимульного матеріалу, використовувались шість картинок, на яких зображені фрагменти службово-виробничих ситуацій. В процесі виконання методики виділяються основні позиції (ознаки), підрахунок яких дозволяє вирахувати і зіставити два провідних мотиви: мотив досягнення і мотив уникнення. Здійснено експериментальне обстеження вибірки працівники міліції (170 осіб, чоловіки, група включала працівників підрозділів міліції громадської безпеки віком 24 - 32 роки, 94 особи характеризуються експертами як успішні професіонали).

Кожному респонденту пропонується відповідати на наступні питання:

1. Що тут відбувається і хто ці люди?
2. Як виникла ця ситуація, що сталося перед цим?
3. Про що думає кожна зображена на картинці людина, чого кожна з них хоче?
4. Що станеться далі, чим усе закінчиться?

Кожна картинка може експонуватися на екрані у вигляді діапозитива.

Інструкція, яка надавалась

обстежуваним до початку дослідження, звучить так:

"Це тест для дослідження фантазії і здатності до уяви. Вам послідовно пред'являтимуться картинки. У Вашому розпорядженні є трохи часу для того, щоб розглянути зображення і потім п'ять-десять хвилин для того, щоб скласти по ньому невеличку історію. Перед Вами лежить подвійний аркуш для запису невеличкої розповіді по кожній з шести картинок. Якщо буде потрібно більше паперу, можете використовувати додаткові листи. Кожного разу ставляться чотири приведені вище питання. Вони повинні допомогти Вам в найкоротший час вигадати певну історію: опишіть, яка ситуація на картині, що тут відбувається, хто ці люди; як виникла ця ситуація, що сталося перед цим; про що думає кожна зображена на картинці людина: чого вона хоче, що станеться далі і чим все закінчиться. Прагніть витратити на кожну картинку не більше 10 хвилин. У цьому тесті немає правильних або неправильних відповідей. Ви можете абсолютно вільно придумати будь-яку історію, яка вам спаде на думку. Оповідань може бути більше ніж одне на кожну картинку. Намагайтеся скласти живі та цікаві історії, намагайтеся працювати якнайшвидше, щоб укластися за часом. Пам'ятаєте: важливим є Ваша історія, а не те, як Ви її написали, тому якщо зробите помилку – просто перекресліть її і пишьте далі. Якщо потрібно більше місця – то використовуйте зворотну сторону аркуша".

Тестування проводиться в кімнаті, де немає сторонніх людей і респондент відчуває себе вільно та спокійно. Кожна розповідь обробляється окремо за допомогою ключа, що допомагає при інтерпретації тексту; виділяються наступні категорії мотивації: досягнення успіху (позначається як ОУ – очікування успіху) і уникнення невдачі (позначається як ОН – очікування невдачі). Потім підраховується кількість згадок цих категорій по кожному виду мотивації: спочатку для окремих оповідань, а потім по усьому експерименту в цілому. Загальна кількість згадок категорій для кожного з видів мотивації свідчить про міру її інтенсивності. Кожна категорія кількісно порівнюється до одного балу.

Досвід роботи з методикою показав, що середній рівень вираженості інтенсивності мотивації досягнення складає 12 балів, а

мотивації уникнення невдачі – 6, тобто їх співвідношення в середньому 2:1. Окрім кількісної обробки здійснюється змістова інтерпретація розповіді.

При цьому звертається увага на наступні моменти:

- тематичний комплекс;
- наявність потреби досягнення успіху або уникнення невдачі;
- детермінанти діяльності досягнення – надія на успіх або очікування невдачі;
- перспективи задоволення потреб;
- перешкоди для задоволення потреб (внутрішні та зовнішні);
- ставлення до подолання перешкод (активне і пасивне);
- засоби подолання;
- наявність інших потреб.

Оповідання, що складаються респондентом, зазвичай, містять значно більше інформації, ніж дозволяє виділити пропонований ключ. Для повнішої характеристики мотиваційно-потребової сфери доцільно додатково використовувати рекомендації щодо аналізу матеріалів Тематичного апперцептивного тесту Мюррея. За результатами усіх шести оповідань складається загальне уявлення про особливості мотивації досягнення обстежуваного.

Звертається увага на те, як кількісно виражені і співвідносяться мотивація досягнення успіху і мотивація уникнення невдачі. Розкривається сфера досягнення, описуються перспективи задоволення потреб, перешкоди, які стоять на шляху їх задоволення, причини блокування потреб, засоби їх подолання. Також розкриваються особливості зв'язку мотивації досягнення з іншими потребами особистості (дружба, допомога іншим, підтримка, ігри, задоволення тощо).

Оскільки короткі рекомендації не вичерпують різноманіття форм аналізу матеріалу, тому слід підходити до інтерпретації творчо, з орієнтацією на конкретну ситуацію і цілі обстеження.

У ключах для оцінки показників тесту використовуються короткі позначення, що відбивають сутність феноменів.

Ключ для виявлення **надії на успіх ("НУ") (мотивація досягнення)** включає наступні категорії:

1. *Потреба у досягненні і в успіху ("ПУ")*. Враховується тоді, коли людина

ставити перед собою позитивно сформульовану мету досягнення або виконання певної роботи. Бажання і надії, спрямовані на досягнення цілі, враховуються як "ПУ". Коли бажання або надії відносяться до обставин, що лежать поза сферою впливу і дій обстежуваного, зараховується не "ПУ", а "ОН" (очікування неуспіху).

2. *Інструментальна діяльність ("Г")*. "Г" враховується тоді, коли респондент (чи група) в межах робочої ситуації або діяльності, спрямованої на досягнення, зробила що-небудь, що наблизить її до досягнення або вирішення завдання без допомоги інших. Висловлювання, у яких фігурують слова «уважно», «ретельно», «прискіпливо» тощо, а також «слухати», «дивитися» для того, щоб чому-небудь навчитися, зуміти це робити самостійно, зараховуються як «Г». Тобто, для отримання оцінки «Г» респондентом має бути названа фактична діяльність. Усі висловлювання, що вказують на завершення певної діяльності (закінчувати, робити висновок, завершувати), як «Г» не зараховуються, так само як висловлювання, які вказують на результат діяльності.

3. *Очікування успіху ("ОУ")*. Очікування успіху з боку однієї або декількох осіб в межах діяльності або досягнення запланованого результату, пов'язані з впевненістю в успіх і розглядаються як "ОУ". В будь-якому разі, в розповіді має йтися про чітке позитивне очікування успіху. Якщо очікування успіху пов'язане з певною умовою, то "ОУ" не зараховується, оскільки в цьому випадку очікування успіху ставиться в залежність від виконання внутрішньої або зовнішньої умови.

4. *Похвала ("П")*. "П" враховується, якщо респондент відмічає або нагороджує когось за ефективну працю, високі результати. Нагородою можуть слугувати різні матеріали незалежно від їх цінності.

5. *Позитивний емоційний стан ("Е+")*. Враховуються всі позитивні емоційні стани в межах спрямованої на досягнення діяльності, активного оволодіння знаннями, досягненнями або успіхом. Самовихваляння або думки, які виражають позитивну самооцінку, враховуються як "Е+", якщо вони відносяться до успішної діяльності. Як "Е+" не враховуються висловлювання, що стосуються позитивного емоційного стану і водночас виражають очікування успіху. Щоб

уникнути дублювання, у таких випадках приписується символ "ОУ".

6. *Тема успіху ("ТУ")* - оціночна категорія, яка враховується в розповіді за наявності певних ознак успіху, при відсутності показників неуспіху (за винятком негативного емоційного стану ("Е-") і очікування неуспіху ("ОН")). Тема успіху враховується в двох випадках. По-перше, коли з категорій успіху є щонайменше "ПУ" або "ОУ". По-друге, коли з категорій неуспіху відзначаються лише "Е-" і "ОН". Про оповідання, що відповідають цим умовам, можна сказати, що описувана в них діяльність визначається швидше надією на успіх, ніж страхом перед неуспіхом. Наявність інших тем, що не відносяться до діяльності, не впливає на "ТУ".

Ключ для виявлення **страху перед неуспіхом ("СН") (мотивація уникнення невдачі)** включає наступні категорії.

1. *Потреба в уникненні неуспіху ("УН")*. "УН" враховується в усіх випадках, коли відкрито висловлюється або може бути виявлена (за деякими ознаками) потреба, намір, бажання чи надія уникнути неуспіху в діяльності, спрямованої на досягнення. "УН" враховується, коли респондент (або група) в історії ставлять перед собою негативно сформульовану мету. "УН" також враховується, якщо в розповіді висловлюється бажання чи надія на подію, яка може попередити або послабити можливий неуспіх.

Якщо негативно сформульований намір, надія або бажання знаходяться в безпосередньому зв'язку з висловлюванням, яке дозволяє зробити висновок про приховану тенденцію до досягнення мети або успіху, то враховується "ПУ", а не "УН". Якщо бажання чи надії відносяться до обставин, які знаходяться поза сферою впливу і діяльності особи, то "УН", також не враховується.

В разі, якщо респондент не може прийняти рішення або не може виконати роботу на очах у інших через страх неуспіху – це оцінюється як "УН". Водночас, якщо зрозуміло, що йдеться лише про соціально обумовлені побоювання та почуття неповноцінності, які не ґрунтуються на невдачі, "УН" не враховується.

2. *Інструментальна діяльність для уникнення неуспіху ("ІУН")*. "ІУН" враховується, якщо респондент уникає або

збирається уникнути негативного результату. Сюди відносяться передусім всі види інструментальної діяльності, що служать для уникнення неспіху. Часто ці інструментальні діяльності складаються з контролю та перевірок власної активності, що робиться ініціативно. Іноді вже існує невдача, яка спонукає до особливої інструментальної діяльності.

"ГУН" також враховується, коли висловлювання про діяльність мають позитивне формулювання але явно є реакцією на попередній неспіх і якщо хто-небудь намагається уникнути наслідку неспіху, що вже настав. Сюди відносяться також випадки, коли респондент не приймає виправдану критику, намагається ізолювати себе від неспіху за допомогою відмовок і прикрашання (раціоналізація та брехня). Не враховуються як "ГУН" всі випадки обману і підробки.

Водночас, "ГУН" враховується, коли респондент: а) пред'являє свою роботу іншим для оцінки або перевірки (без їх вимоги); б) звертається до інших за порадою і допомогою, щоб уникнути труднощів, що виникли в роботі; в) просить іншого про допомогу у діяльності, де респондент не має відповідної кваліфікації.

"ГУН" слід враховувати, якщо діяльність припиняється, сповільнюється, погіршується або взагалі не може тривати, коли людина думає про щось стороннє, займається тим, що не має відношення до діяльності у сюжеті. У розповіді має бути обумовлено, що саме людина робить замість діяльності, спрямованої на досягнення. Перервана або припинена діяльність повинна виконуватися самою людиною. Перерви і сторонні види діяльності, що включаються після основної цілеспрямованої діяльності, не враховуються як "ГУН", так само, як і планові перерви у роботі.

Якщо діяльність людини припиняється кимось іншим, то "ГУН" враховується в одному особливому випадку – коли з тексту абсолютно зрозуміло, що це подобається працюючій людині.

3. *Очікування неспіху ("ОН").* Означає очікування однією або декількома особами того, що в процесі діяльності настане неспіх (або будь-яка інша висловлена невпевненість з приводу можливості досягнення мети). Очікування неспіху (чи невпевненість в успіху) повинно висловлюватися однією з

осіб в розповіді, а не бути об'єктивною констатацією факту респондентом. "ОН" враховується і у тому випадку, коли очікування неспіху відноситься до явищ, що знаходяться поза особистою сферою діяльності і впливу. Як "ОН" враховуються побоювання або очікування соціальних наслідків можливого неспіху, якщо при цьому очевидним є співвідношення між неспіхом і негативним ефектом.

Висловлені обстежуваним бажання і надії ("сподіватися", "сподіваюся"), що відносяться до досягнення власної мети, зазвичай, відображують упевненість в настанні успіху. Вони враховуються як потреба в успіху ("ПУ").

4. *Критика ("К").* Відкрита критика, що виражається респондентом у розповіді враховується як "К". Критика повинна відображувати недоліки діяльності, пов'язаної з досягненнями, в якій бере участь респондент. Як "К" враховується не лише критика, а й попередження, кепкування, покарання, штрафні завдання, догана, звільнення за погану роботу тощо. "К" враховується також, коли респондент залишає відкритою можливість критики.

Висловлювання типу: "Вчитель думає: цей ледар знову нічого не вивчив" – не відносяться до категорії "К", оскільки тут йдеться не про відкриту критику. "К" не враховується, якщо хто-небудь лише відмічає недоліки роботи іншого, наприклад, якщо викладач ставить учневі погану оцінку, не висловлюючи при цьому критику. Критика, покарання за підробку, обман, халтуру теж не враховується як "К".

5. *Негативний емоційний стан ("Е-").* Як "Е-" враховується негативний емоційний стан під час діяльності, яка пов'язаний з неспіхом описуваної людини, її нездатністю продовжити діяльність. "Е-" враховується, якщо респондент залишає відкритим питання з приводу того, як закінчиться робота (успіхом або неспіхом), і в залежності від цього у людини виникне позитивний або негативний емоційний стан. "Е-" не враховується, якщо хто-небудь відчуває задріть через те, що діяльність іншого виявилася успішною, коли хто-небудь відчуває невпевненість, розгубленість, висловлювання, які відбивають негативні емоційні стани, які супроводжуються одночасно очікуванням неспіху (у цих випадках приписується тільки "ОН" (очікування неспіху)).

6. *Неуспіх або тема неуспіху ("Н")*. "Н" враховується, якщо діяльність закінчується неуспіхом, в розповіді згадується неуспіх у минулому, який не усувається відповідною особою. Якщо неуспіх (у тому числі і у минулому) згадується респондентом лише як можливий або вірогідний, історія після неуспіху закінчується позитивними намірами, інструментальною діяльністю після неуспіху (навіть тоді, коли ця діяльність робить вірогідним подальший сприятливий результат), якщо констатується неуспіх певної особи в розповіді, який надалі усувається кимось без участі особи, яка викликала цей неуспіх. Якщо недоліки спричиняють за собою невиконання поставлених завдань (наприклад, контрольної роботи), то "Н" також зараховується.

"Н" не зараховується, якщо після констатації неуспіху у кінці говориться, що власна мета все ж таки досягається тією ж самою особою (навіть за сприяння інших людей).

Під досягненням "власної мети" слід розуміти не лише виправлення неправильно виготовленого об'єкту діяльності (деталь, документ), але і оволодіння робочим процесом, учбовим матеріалом або готовність до діяльності, а також виправлення неправильності шляхом додаткової роботи.

"Н" не враховується, якщо: респондент залишає відкритим питання про неуспіх як альтернативну можливість або визначає умови, за яких вірогідний неуспіх; якщо неуспіху не надається значення ким-небудь з людей в розповіді або самим респондентом; якщо у кінці розповіді ясно вказується, що врешті-решт усе закінчиться добре; якщо виразно вказується на те, що неуспіх викликаний чисто зовнішніми обставинами, за які відповідна особа не може бути відповідальна (лінь не є неуспіхом, оскільки тут не йдеться про невиконання якої-небудь діяльності, тому "Н" не враховується). "Н" не враховується і в тих випадках, коли учень не виконує домашнього завдання або неухважний. Тема неуспіху ("Н") враховується в розповіді за наявності певних категорій неуспіху і за відсутності категорій успіху (за винятком інструментальної діяльності ("Г")). "Н" враховується, якщо присутня хоча б одна з зазначених категорій неуспіху, а з категорій успіху присутні тільки інструментальні складові "Г".

Відносно оповідань, що задовольняють

цим вимогам, можна припустити, що описувана в них цілеспрямована діяльність визначається переважно страхом перед неуспіхом. Наявність інших, не пов'язаних з неуспіхом побічних тем, не впливає на "Н".

При інтерпретації результатів тесту психологу необхідно враховувати наступні загальні рекомендації.

1. Кожна категорія обох ключів враховується тільки тоді, коли відповідне висловлювання відноситься до діяльності, тобто до тематичного комплексу "робота", "досягнення і професія". Якщо на передній план висувуються інші теми, наприклад соціальні (спілкування, престиж, страх перед керівництвом) або інші (задоволення, гра, агресія), в таких випадках не йдеться про діяльність, спрямовану на досягнення. Якщо в розповіді згадується робоче місце, завдання, навчання, начальник, то діяльність зараховується, якщо ці згадки не відносяться до яких-небудь сторонніх категорій. Ситуації, пов'язані з оцінкою і навчанням (викладати, роз'яснювати, надавати допомогу, виправляти), не враховуються як досягнення, оскільки ці види діяльності або потреби витікають з соціальних стосунків викладача і учня, учня і майстра тощо.

Тільки у тих випадках, коли навчання або оцінка іншої людини, безсумнівно, можуть бути віднесені до успіху або неуспіху (наприклад, висловлюється бажання бути хорошим викладачем, підтримати реноме фірми) – потреби вважаються такими, що відносяться до досягнення.

Висловлювання з приводу діяльності, які кваліфікуються як можливість або вірогідність, враховуються психологом (за винятком випадків, коли обстежуваним вказується дуже мала вірогідність події). Якщо перед психологом виникає альтернатива, то обидві можливості мають враховуватися, виключенням є альтернативні висловлювання, пов'язані з результатом діяльності. Зазвичай це відноситься до позитивного або негативного емоційного стану ("Е+", "Е-"), а також до похвали або критики ("П", "К"). Тоді враховується тільки негативна можливість – "Е-" або "К". Якщо альтернативне висловлювання торкається результату самої діяльності (наприклад: "Його чекає успіх, або неуспіх"), то відповідь ніяк не враховується (те ж саме справедливе для умовних висловлювань ("якщо, у випадку..."), які враховуються лише якщо відносяться до діяльності).

2. Часова орієнтація висловлювання (тобто, відноситься висловлювання у часі до минулого, сьогодення або майбутнього) не має значення.

3. "ОУ" і "ОН" враховуються тільки тоді, коли йдеться про думки або висловлювання героїв розповіді, а не про об'єктивну констатацію, думку і коментарі респондента. Висловлювання, пов'язані з третім питанням інструкції, розглядаються як думки, висловлювання, наміри людей, навіть якщо це спеціально не вказується.

4. Протилежні категорії обох ключів, як наприклад "ОУ" і "ОН", "Е+" і "Е-", можуть враховуватися в одній розповіді одночасно. (Тільки теми успіху і неуспіху взаємно виключаються: одна розповідь може містити тільки одну тему.

5. Якщо не зрозуміло, до якої категорії відноситься висловлювання, і це неможливо вирішити за допомогою ключа, то ніяка оцінка не зараховується.

Таким чином, надія на успіх ("НУ") (*мотивація досягнення*) включає наступні категорії:

1. Потреба в досягненні і успіху ("ПУ").
2. Інструментальна діяльність ("Г").
3. Очікування успіху ("ОУ").
4. Похвала ("П").
5. Позитивний емоційний стан ("Е+").
6. Тема успіху ("ТУ")

Страх перед неуспіхом ("СН") (*мотивація уникнення невдачі*) включає категорії:

1. Потреба в уникненні неуспіху ("УН").
2. Інструментальна діяльність для уникнення неуспіху ("ІУН").
3. Очікування неуспіху ("ОН").
4. Критика ("К").
5. Негативний емоційний стан ("Е-").
6. Неуспіх ("Н").

Експериментальне обстеження вибірки 170 працівників міліції (94 особи характеризуються експертами як успішні професіонали) показало, що для даної групи середньостатистична норма суми показників мотивації, пов'язаної із надією на успіх, співвідноситься з сумою показників мотивації уникнення невдачі як 2:1. При цьому, середня величина кожного показника відповідно дорівнює 12 – 14 і 6 – 8.

Досвід застосування мотиваційного тесту в комплексі з іншими психодіагностичними методиками (СМДО - стандартизований метод обстеження

особистості, МКВ – метод кольорових виборів, ДМО – метод діагностики міжособистісних стосунків, МПВ - метод портретних виборів Сонді) показав, що високі бали мотивації досягнення (вище 14 балів) характерні для працівників ОВС гіпертичного складу особистості, збудливих, схильних до лідерства, авторитарних, незалежних, наполегливих у досягненні мети, схильних до ризику, агресивних і конфліктних в міжособистісних контактах, з високою самооцінкою. Навпаки, високі бали показників мотивації уникнення неуспіху (вище 10 при заниженій мотивації досягнення) характерні для працівників гіпотимного типу реагування, гальмівних, тривожних, невпевнених в собі, сензитивних, з низькою самооцінкою.

Низький або навіть нульовий показник мотивації уникнення невдачі при підвищених балах мотивації досягнення зустрічається у осіб, які відрізняються поспішністю в ухваленні рішень, шукають визнання, імпульсивних, необережних, поривчастих і надмірно емоційних.

Низькі показники мотивації досягнення характерні для працівників з можливими депресивними станами, невротичними розладами, а також такими, що відрізняються надмірною м'якістю характеру, рисами залежності, конформністю і песимістичністю.

У цілому для групи успішних працівників характерний наступний усереднений мотиваційний профіль за тестом Хекгаузена:

$$1. \text{НУ} : \text{СН} = 12,0-13,5 : 6,0-7,5;$$

який можна вважати найбільш *сприятливим* для службової діяльності в ОВС.

Допустимими варіантами мотиваційних профілів можна вважати профілі:

які відображують переважання стеничного типу реагування із значним із переважанням мотивації досягнення над мотивацією уникнення невдачі:

$$2. \text{НУ} : \text{СН} = 13,6-14,5 : 4,0 : 6,0;$$

із переважанням мотивації досягнення і нормативними показниками мотивації уникання:

$$3. \text{НУ} : \text{СН} = 13,6-15,0 : 6,0 : 7,5;$$

із завищеними показниками мотивації уникнення невдачі і нормативними індексами мотивації досягнення:

$$4. \text{НУ} : \text{СН} = 12,0-13,5 : 7,6 : 10,0;$$

Питання психології

із незначно зниженими показниками мотивації досягнення і нормативними варіантами індексів мотивації уникнення:

5. НУ : СН = 9,0-12,0 : 6,0 : 7,5;

Інші варіанти мотиваційних профілів, особливо у яких значення мотивації уникнення неспіху перевищують 10 балів, дуже низькі (менше 3 балів), або значення мотивації досягнення переважають 16 балів чи зменшуються до 8 балів і нижче рекомендується вважати несприятливими для професійної діяльності в ОВС.

Висновок. Мотиваційний тест Хекхаузена наразі широко застосовується фахівцями в спортивній і організаційній психології, при дослідженні виробничих і навчальних колективів, в роботі з учнями шкіл, училищ і студентів вищих навчальних закладів, при розстановці кадрів і комплектуванні екіпажів та команд, у

медичній психології з диференційно-діагностичною метою та у процесі роботи з психотерапевтичними групами.

Наведені значення показників для співробітників ОВС є орієнтовними і не піддаються жорсткій стандартизації, в інтерпретації кожного конкретного випадку багато що залежить від ситуації. Тому, кількісні показники тесту, на наш погляд, можуть використовуватись для внутрішньогрупового ранжування з метою виявлення осіб з домінуванням тієї або іншої мотиваційної спрямованості. Більш глибоке дослідження особистісних властивостей кандидатів на службу в органах внутрішніх справ потребує зіставлення даних мотиваційного тесту Хекгаузена з результатами інших особистісних опитувальників і психодіагностичних методик.

Література

1. Основные виды деятельности и психологическая пригодность к службе в системе органов внутренних дел /Под ред. Б.Г. Бовина, Н.И. Мягих, А.Д. Сафронова. – М.: ВНИЦ МВД, 1997. – 286 с.
2. Петров В.Е. Система психологического обеспечения профессиональной деятельности МВД России.- М.: Абсолют, 2007.- 208 с
3. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. – СПб.: Питер, 2003. – 512 с.
4. Собчик Л.М. Психология индивидуальности. Теория и практика психодиагностики. – СПб.: Речь, 2003. – 624 с.
5. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности (Основные положения, исследования и применение): Пер. с англ. – СПб: Питер Пресс, 1997. – 608 .

Barco VI, Doctor of Psychology, professor **POSSIBILITIES G. HEKHAUZENA TEST FOR PSYCHOLOGICAL RECRUITMENT TO THE POLICE**

The article is devoted to main approaches to psychological diagnostic of professional motivation and describes the results of author's investigation of Heckgauzen's test diagnostic possibilities.

Key words: psychological diagnostic, motivation of achivement and avoiding of failure.